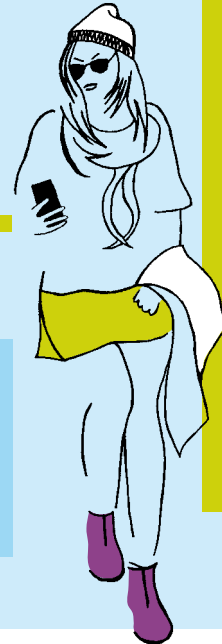
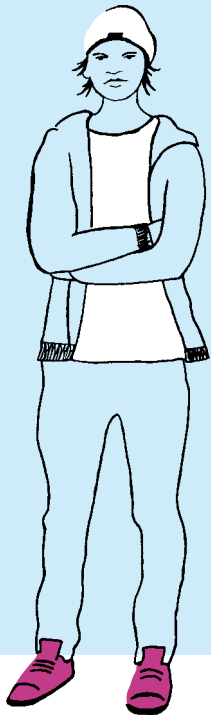

gemeentelijke
kinderombudsman

**Het is mijn toekomst!
Waar wachten we op?**

**Toegang tot de gespecialiseerde jeugdhulp:
ervaringen en oplossingen van jongeren**

Colofon

Onderzoeksteam:

Henk Groenendijk (onderzoeker)

Reinier Lagerwerf (stafmedewerker)

Miroughia Alvear (stagiaire)

Stans Goudsmit (kinderombudsman)

Met medewerking van:

jongerenraad van ENVER

jongeren van ExpEx

jongerenraad van De Fjord, onderdeel van Youz

jongerenraad van Yulius

studenten van het Albeda College Sociaal & Pedagogisch Werk

studenten van de Hogeschool Rotterdam, Instituut voor Sociale Opleidingen

Fietje Schelling

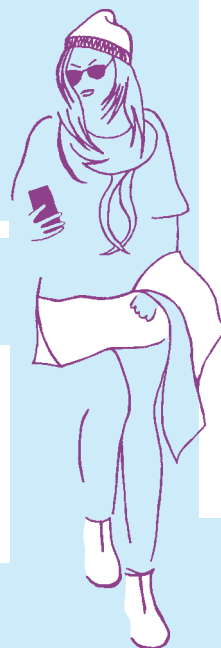
Rotterdam, juni 2019

gemeentelijke
kinderombudsman

**Het is mijn toekomst!
Waar wachten we op?**

**Toegang tot de gespecialiseerde jeugdhulp:
ervaringen en oplossingen van jongeren**

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	5	7. School	26
2. Samenvatting	6	7.1 Problemen op school	26
3. Inleiding	12	7.2 Begeleiding door school	27
3.1 Aanleiding	12	7.3 Thuis	28
3.2 Aanpak	12	7.4 Uit beeld	29
3.3 De rol van jongeren	13	7.5 Oplossingen van jongeren	30
3.4 Leeswijzer	14	8. Luisteren naar wat jongeren te zeggen hebben	31
4. Wat is gespecialiseerde jeugdhulp?	15	8.1 Luisteren	31
5. Wachten op gespecialiseerde jeugdhulp	17	8.2 Informatie	33
5.1 Wachten	17	8.3 De jeugdbeschermmer	33
5.2 Overbruggingshulp	18	8.4 Oplossingen van jongeren	34
5.3 Een maatje	19	9. Aanbevelingen van de gemeentelijke kinderombudsman	36
5.4 De ouders	19		
5.5 Oplossingen van jongeren	20		
6. Uithuisgeplaatst. Waarheen?	21		
6.1 Verhuizen	21		
6.2 In een gesloten instelling	23		
6.3 Oplossingen van jongeren	24		

1

Voorwoord

Wat zouden kinderen en jongeren er zelf van vinden? Die vraag kwam op toen ik het afgelopen jaar als nieuwe kinderombudsman kennismaakte met bestuurders, hulpverleners, rechters, advocaten en ouders. Zij gaven allemaal aan de wachttijden in de gespecialiseerde jeugdhulp het grootste probleem van de kinderen en jongeren¹ in de regio Rotterdam te vinden.

De afgelopen maanden stelde ik een groot aantal jongeren precies die vraag: wat zijn jullie ervaringen in de gespecialiseerde jeugdhulp en wat kan er beter? Het leidde tot indringende gesprekken en inventieve oplossingen. Hun antwoorden vind je in dit boekje.

Een jongere die aan de zijlijn staat te wachten. Dat beeld komt bij mij op als ik aan de gesprekken met de jongeren terugdenk. Aan de zijlijn, wachtend: op behandeling, op een plek om te wonen als dat thuis niet meer kan, op een plek op school, op informatie. En bovenal: wachtend totdat het betrokken wordt bij de belangrijke beslissingen over zijn eigen leven.

Wat mij ook opvalt is het domino-effect: lang wachten op jeugdhulp leidt tot verergering van de problemen, leidt tot uitval op school en heeft

effect op het hele gezin. Het tijdig bieden van passende jeugdhulp zorgt dus voor zo veel meer dan alleen de gezondheid van de jongere. Ik zie twee werkelijkheden. Aan de ene kant zie ik hulpverleners die dagelijks hun uiterste best doen om goede jeugdhulp voor jongeren te organiseren. Aan de andere kant zie ik jongeren die toch niet de jeugdhulp krijgen die ze nodig hebben. Ik realiseer mij dat ik vooral met jongeren heb gesproken die problemen hebben (gehad) om goede jeugdhulp te krijgen. Een groot deel van deze jongeren heeft te maken met complexe problemen. Het is dan ook niet mijn doel om met dit boekje een compleet beeld van de jeugdhulp te schetsen. Wel draagt dit boekje bij aan betere jeugdhulp, in het bijzonder voor de groep kwetsbare jongeren die de hulp zo hard nodig hebben. En ik ben ervan overtuigd dat de inspanningen van de hulpverleners beloond zullen worden, als de oplossingen van de jongeren die in dit boekje staan worden opgevolgd.

Wil je weten wat de gemeenten, de jeugdhulp-aanbieders en de gecertificeerde instellingen vinden van de aanbevelingen van de jongeren in dit boekje? Je vindt hun reacties op de website van de kinderombudsman:

www.kinderombudsmanrotterdam.nl

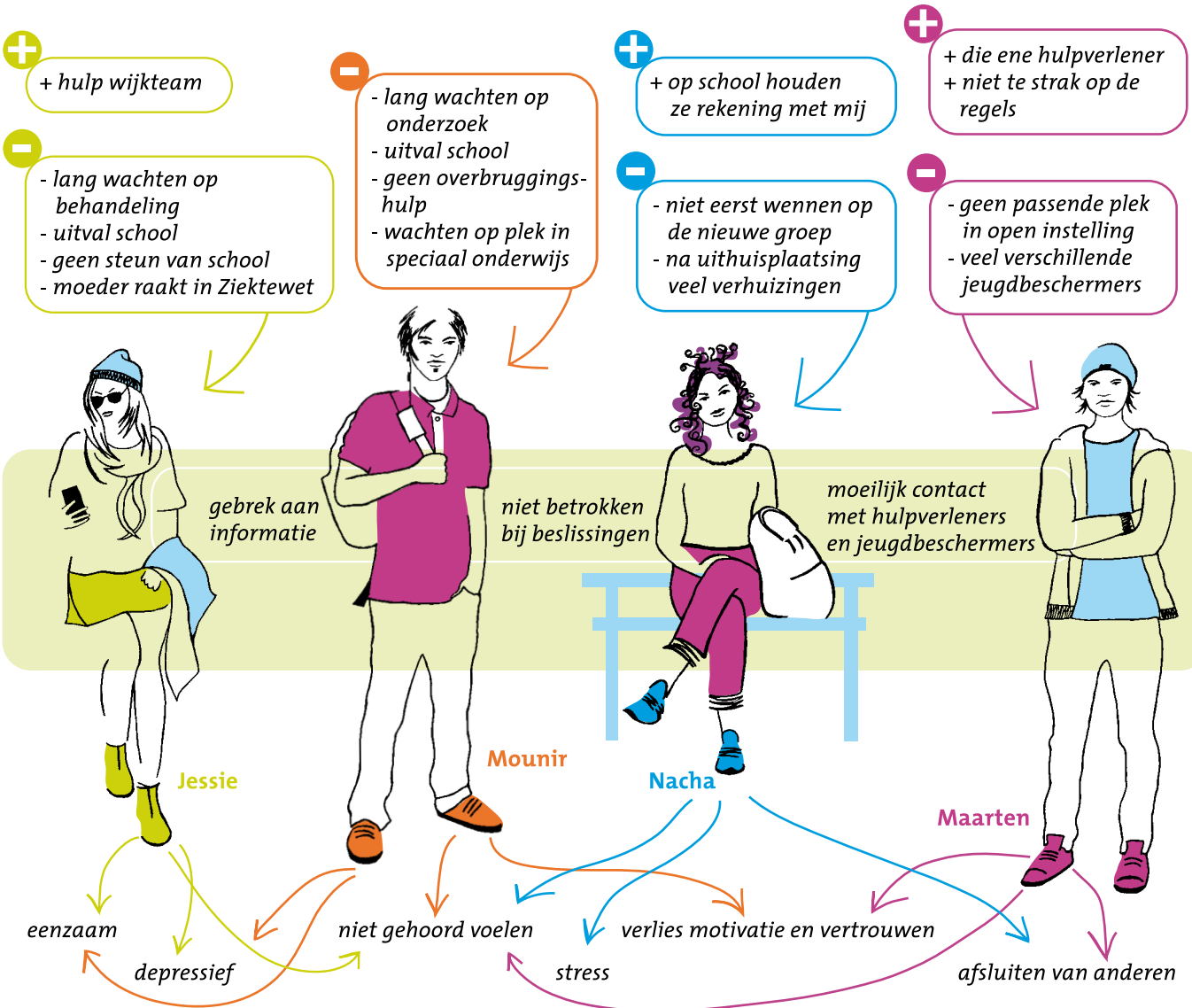
Stans Goudsmit

gemeentelijke kinderombudsman

¹ De kinderombudsman heeft voor dit boekje gesproken met jongeren. Daarom wordt voor de leesbaarheid enkel gesproken over jongeren. Uiteraard worden daar ook kinderen mee bedoeld.

2

Samenvatting

Samenvatting oplossingen

Wachten op gespecialiseerde jeugdhulp (hoofdstuk 5)

1. Geef duidelijkheid tijdens het wachten

Aan de wijkteams en de gecertificeerde instellingen:

a. Geef jongeren en hun ouders tijdens het wachten op gespecialiseerde jeugdhulp duidelijkheid door uit te leggen:

- waarop hij wacht
- waarom hij moet wachten
- hoe lang hij moet wachten
- wie verantwoordelijk is voor het realiseren van de jeugdhulp en wat diegene daarvoor doet
- bij wie hij terecht kan met vragen en klachten.

b. Betrek jongeren en hun ouders bij de zoektocht naar passende gespecialiseerde jeugdhulp.

2. Geef hulp tijdens het wachten

Aan de wijkteams en gecertificeerde instellingen: Zorg voor overbruggingshulp voor jongeren die wachten op gespecialiseerde jeugdhulp. De wijkteammedewerker of de jeugdbeschermer bespreekt zo vroeg mogelijk welke behoefte er

bij de jongere én zijn ouders is aan overbruggingshulp en regelt dat. Dat verschilt per jongere en gezin. Overbruggingshulp stopt op zijn vroegst als de gespecialiseerde jeugdhulp waar op gewacht wordt, van start gaat.

3. Geef elke jongere een maatje

Aan de wijkteams en gecertificeerde instellingen:

Geef elke jongere een maatje. Het wijkteam of de jeugdbeschermer bespreekt dit zo vroeg mogelijk met elke jongere en regelt dat. Sommige jongeren geven aan dat zij graag een volwassene als maatje willen: iemand uit zijn eigen omgeving of een professional bijvoorbeeld. Anderen willen graag een maatje van hun eigen leeftijd die hetzelfde heeft meegemaakt. De behoefte van de jongere is in deze keuze leidend.

Uithuisgeplaatst. Waarheen? (hoofdstuk 6)

4. Zorg voor voldoende plekken waar een jongere lang kan blijven

Aan de gemeenten en jeugdhulpaanbieders:

a. Zorg voor voldoende, kleinschalige, open plekken waar jongeren die niet terug naar huis kunnen, langdurig kunnen wonen en begeleiding krijgen. Dan zitten ze niet onnodig lang in een

crisisopvang of gesloten instelling. Onder langdurig verstaan de jongeren meerdere jaren. Dit kan onder andere door woongroepen, kamertrainingscentra en zelfstandige woonruimte (met ambulante begeleiding) naast elkaar te plaatsen.

b. Richt deze plekken in overleg met de jongeren in, zodat zij zich er veilig en thuis voelen. Stel de huisregels samen met de jongeren op.

● **5. Kijk of een jongere op de groep past vóór verhuizing**

Aan de jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen:

a. Laat jongeren vóórdát ze verhuizen kennis maken op de nieuwe woonplek. Om te zien of ze er passen. En om ervoor te zorgen dat de verhuizing minder spannend is. De hulpverlener maakt samen met de jongere een wienprogramma. Bij het kennismaken en bij de verhuizing is altijd een bekende hulpverlener van de jongere aanwezig.

b. Geef jongeren één keer de mogelijkheid om een plek af te wijzen.

c. Vertel jongeren op tijd wanneer ze verhuizen, zodat ze afscheid kunnen nemen van vrienden op school.

● **6. Bied een vaste begeleider, ook als de jongere verhuist**

Aan de jeugdhulpaanbieders:

Geef jongeren een vaste begeleider die langdurig bij hen blijft, ook als zij naar een andere instelling verhuizen. Jongeren stellen voor om de begeleider aan de jongere te koppelen in plaats van aan de instelling. Laat begeleiders een contract tekenen dat ze een jongere ten minste vijf jaar zullen begeleiden, ook al wisselt de jongere van locatie en/of instelling. Begeleiders die langere tijd bij een jongere blijven, krijgen een financiële bonus.

● **7. Betrek het netwerk zo vroeg mogelijk**

Aan de wijkteams en de gecertificeerde instellingen:

Betrek en benut het netwerk van de jongere zo vroeg mogelijk. Het wijkteam of de jeugdbeschermer bespreekt met de jongere wie voor hem in het netwerk belangrijk is en wat die persoon voor hem kan doen. Dit varieert van het bieden van opvang tot aan het zijn van een maatje. Het netwerk denkt mee en krijgt de ondersteuning van het wijkteam die het nodig heeft. Met name in de eerste twee weken na uithuisplaatsing vinden de jongeren dat er intensieve hulp geboden moet worden om te zorgen dat de jongere terug naar huis of in het netwerk geplaatst kan worden.

School (hoofdstuk 7)

● **8. Houd op school meer rekening met jongeren die in de jeugdhulp zitten**

Aan de scholen en samenwerkingsverbanden:

a. Houd meer rekening met jongeren die jeugdhulp krijgen. Dat vraagt om maatwerk. De school bepaalt samen met de jongere waar hij behoefte aan heeft. Regelmatig checkt de school of de behoefte is veranderd. Het maatwerk kan bijvoorbeeld zijn:

- meer begeleiding in en buiten de lessen
- iets vaker vrij geven
- schoolwerk thuis maken
- aangepast rooster of aangepaste opdrachten.

b. Zorg dat op school duidelijk is bij wie een jongere terecht kan. Hang op een muur op school foto's en contactgegevens van alle personen die zorg kunnen bieden, zodat het voor iedereen zichtbaar is.

● **9. Gaat een jongere niet naar school, zorg voor een plek waar hij heen kan**

Aan de gemeenten, de samenwerkingsverbanden en de jeugdhulpaanbieders:

Zorg voor voldoende plekken waar een jongere heen kan als hij niet naar school gaat. Deze plek is

gemakkelijk bereikbaar en in de wijk. Op deze plek gaat onderwijs en jeugdhulp samen. Er is daar aandacht, waardering, ritme en toezicht. Een jongere kan daar:

- schoolwerk maken
- leeftijdsgenoten ontmoeten
- terecht voor dagbesteding (hobby of sport bijvoorbeeld)
- goede koffie drinken!

● **10. De oude school laat een jongere niet los, zo lang er geen nieuwe school is**

Aan de scholen en de samenwerkingsverbanden:

Laat een jongere niet los, zo lang er geen nieuwe school is gevonden. Dat geldt óók voor jongeren die met toestemming niet naar school gaan. Dat betekent dat de school en/of de samenwerkingsverbanden o.a.:

- regelmatig contact met de jongere hebben, vragen welke leerbehoefte er is en daarin voorzien
- sámen met de jongere en zijn ouders (en eventueel de betrokken jeugdbeschermer) naar een nieuwe school zoeken die bij hem past
- ouders helpen de jongere op de nieuwe school in te schrijven, als daar behoefte aan is
- zorgen voor een contactpersoon waar de jongere en zijn ouders met vragen terecht kunnen.

Luisteren naar wat jongeren te zeggen hebben (hoofdstuk 8)

.....

● 11. Laat jongeren participeren

Aan alle organisaties die betrokken zijn bij jongeren in de gespecialiseerde jeugdhulp: Geef jongeren de mogelijkheid om te participeren. Dat betekent dat ze betrokken worden bij alle belangrijke zaken in hun leven, vóóordat er iets over hen beslist wordt. Bespreek met de jongeren hoe voor hen participatie eruit ziet en wat voor hen hierin belangrijk is. Dat kan per jongere verschillen. Het uitgangspunt is dat jongeren aanwezig zijn bij elk gesprek dat over hun gaat. Tenzij ze er zelf niet bij willen zijn of er hele goede redenen zijn om hen niet aanwezig te laten zijn. Zijn er van die goede redenen, dan krijgen ze dat uitgelegd.

● 12. Geef jongeren informatie

Aan alle organisaties die betrokken zijn bij jongeren in de gespecialiseerde jeugdhulp: Geef jongeren de informatie die zij nodig hebben om te kunnen participeren. Informeer hen op een manier die voor hen begrijpelijk is. Betrek jongeren bij de vraag welke informatie zij nodig hebben en in welke vorm ze die willen ontvangen. Ze krijgen in ieder geval informatie over:

- wie doet wat in de jeugdhulp (algemeen)
- wie zijn de hulpverleners die betrokken zijn, wat kan ieder van hen voor de jongere betekenen en wie van hen heeft de regie
- de rechten die de jongere heeft en waar hij terecht kan als die rechten niet worden nageleefd
- het zakgeld/de financiering (voor jongeren in een jeugdhulpinstelling)
- bij wie de jongere met vragen terecht kan: bij de gemeente/wijkteam, de jeugdhulpaanbieders, gecertificeerde instellingen of school.

● 13. Een goede hulpverlener en jeugdbeschermer doet zo

Aan alle organisaties die betrokken zijn bij jongeren in de gespecialiseerde jeugdhulp: Een goede hulpverlener en jeugdbeschermer zorgt ervoor dat hij:

- goed bereikbaar en benaderbaar is
- geïnteresseerd in de jongere is
- betrouwbaar is
- een persoonlijke aanpak heeft.

Aanbevelingen van de gemeentelijke kinderombudsman

A. Meer aanbod van gespecialiseerde jeugdhulp

Aan de gemeenten:

Bundel de verschillende signalen van professionals over het ontbreken van hulp en maak zo inzichtelijk waar het tekort aan hulp optreedt. Is er een tekort, vul het aanbod aan.

B. Bied maatwerk

Aan de gemeenten en de jeugdhulpaanbieders:

1. Maak maatwerk door de percelen heen mogelijk.
2. Breng in kaart hoe vaak een contra-indicatie ervoor zorgt dat een jongere geweigerd wordt door een jeugdhulpaanbieder. Pas het aanbod hierop aan.

C. Hak de knoop door

Aan de gemeenten, de jeugdhulpaanbieders en de gecertificeerde instellingen:

Zorg voor een besluitvormingsproces waardoor snel wordt vastgesteld welke organisatie de jongere gaat helpen. Stel vast wie bij onenigheid de knoop doorhakt.

D. Maak de wachttijden openbaar

Aan de jeugdhulpaanbieders:

1. Publiceer per jeugdhulpaanbod de wachttijden. Maak, indien van toepassing, daarbij onderscheid tussen de wachttijd tot aan de intake en de wachttijd tot aan de start van de behandeling/de hulp.

Aan de scholen die (voortgezet) speciaal onderwijs bieden en de samenwerkingsverbanden:

2. Maak per school/instelling openbaar wat de wachttijd is voordat een jongere daadwerkelijk kan starten op school.

E. Gebruik heldere taal

Aan alle organisaties die betrokken zijn bij jongeren in de gespecialiseerde jeugdhulp:

Gebruik in de jeugdhulp kindvriendelijke taal. Dit is taal waarbij het echt om het leven van de jongeren gaat, taal die zij begrijpen en taal die is gericht op de daadwerkelijke hulp aan de jongeren.

3.1 Aanleiding

Sinds de zomer van 2017 ontvangt de kinderombudsman steeds meer klachten dat kwetsbare jongeren de jeugdhulp die ze nodig hebben, niet (op tijd) krijgen. Ook in gesprekken met bestuurders van jeugdhulpaanbieders, hulpverleners, jeugdbeschermers, advocaten en rechters komen de lange wachttijden in de gespecialiseerde jeugdhulp steeds terug.

De kinderombudsman heeft in de afgelopen jaren bij de gemeenten meerdere keren aandacht gevraagd voor de wachttijden in de gespecialiseerde jeugdhulp. In het najaar van 2018 namen de problemen verder toe. Toen heeft de kinderombudsman nogmaals haar grote zorgen gedeeld met de wethouders jeugd van de verschillende gemeenten. De problemen gaan over het wachten op diagnose en behandeling (jeugd-GGZ) en het gebrek aan plekken in open en gesloten jeugdhulpinstellingen. De kinderombudsman heeft de gemeenten opgeroepen om deze problemen stevig aan te pakken.

Zelf is de kinderombudsman in november 2018 begonnen om van jongeren zelf te horen wat hun ervaringen met jeugdhulp zijn. Met deze inventarisatie wil de kinderombudsman bijdragen

aan het realiseren van goede jeugdhulp. De ervaringen en ideeën van jongeren kunnen de gemeenten en jeugdhulpaanbieders helpen om de jeugdhulp te verbeteren. In deze inventarisatie staan de volgende drie vragen centraal:

1. Tegen welke problemen lopen jongeren aan als zij gespecialiseerde jeugdhulp nodig hebben en wat zijn hun positieve ervaringen?
2. Wat is het effect van het uitblijven van jeugdhulp op hun leven?
3. Welke oplossingen zien jongeren?

3.2 Aanpak

Om deze drie vragen te beantwoorden heeft de kinderombudsman een meldpunt geopend, heeft zij jongeren met recente ervaring in de jeugdhulp geïnterviewd en heeft zij met verschillende groepen jongeren gesproken wat zij de beste oplossingen vinden voor de problemen in de gespecialiseerde jeugdhulp.

De kinderombudsman heeft een meldpunt opengesteld vanaf 1 november tot en met 6 december 2018. Iedereen – kinderen, jongeren, ouders en professionals – konden hun ervaringen over de gespecialiseerde jeugdhulp delen. 35 mensen hebben een melding gedaan over in totaal

55 kinderen. Vooral ouders/grootouders (19) en professionals (15) hebben gemeld. De professionals die een melding deden zijn hulpverleners, jeugdbeschermers, advocaten en rechters. Eén jongere heeft een melding gedaan.

Vanaf november 2018 tot en met februari 2019 heeft de kinderombudsman 10 jongeren geïnterviewd die gespecialiseerde jeugdhulp krijgen of recent hebben gekregen. Met een aantal van deze jongeren is de kinderombudsman via het meldpunt in contact gekomen, twee jongeren kende de kinderombudsman via een eerder bij haar ingediende klacht, het contact met de andere jongeren is via jeugdhulpaanbieders tot stand gekomen. Twee jongeren interviewde de kinderombudsman gezamenlijk. De jongeren zijn tussen de 11 en 18 jaar oud. Met deze jongeren sprak de kinderombudsman over de problemen die zij ervaren in de gespecialiseerde jeugdhulp en wat dat met hen doet. Vier jongeren sprak de kinderombudsman in aanwezigheid van hun ouders. Bij een van de interviews was een ExpEx² aanwezig ter ondersteuning van de jongere. Daarnaast sprak de kinderombudsman een ouder alleen.

Van januari tot en met maart 2019 heeft de kinderombudsman met jongeren in groepen nagedacht over oplossingen voor de geconstateerde problemen in de jeugdhulp.

In februari 2019 organiseerde de kinderombudsman een gesprek met ambtenaren van de zes gemeenten waar hij kinderombudsman is. Dat zijn Albrandswaard, Capelle aan den IJssel, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Rotterdam en Vlaardingen. Zij werden bijgepraat over deze inventarisatie.

De personages in dit rapport zijn samengesteld uit de verhalen die de jongeren vertellen. De namen en beschrijvingen zijn fictief, maar wel gebaseerd op echte verhalen. De gebruikte citaten zijn echt door jongeren zo gezegd.

Waar we schrijven over 'hij' kan ook 'zij' gelezen worden.

groepsgesprek op het Albeda College

3.3. De rol van jongeren

De ervaringen van jongeren staan in dit boekje centraal. Het is daarmee géén boekje over systemen en aantallen. De kinderombudsman is onder de indruk van de openheid en eerlijkheid waarmee de jongeren het gesprek zijn aangegaan.

² ExpEx zijn Experienced Experts, getrainde jongeren met ervaring in de jeugdhulp. Zij zetten zich in als maatje voor andere jongeren en als adviseur voor overheden en instellingen.

Groeps gesprek op de Hogeschool Rotterdam

De jongeren zijn in staat geweest om hun eigen verhaal te vertellen en tegelijkertijd na denken over oplossingen waar álle kinderen en jongeren iets aan kunnen hebben.

De kinderombudsman dankt heel hartelijk voor de samenwerking en hun bijdrage:

- de jongerenraad van ENVER
- jongeren van ExpEx
- de jongerenraad van De Fjord, onderdeel van Youz
- een jongerenraad van Yulius
- studenten van het Albeda College Sociaal & Pedagogisch Werk
- studenten van de Hogeschool Rotterdam, Instituut voor Sociale Opleidingen.

3.4. Leeswijzer

Na een korte toelichting over wat gespecialiseerde jeugdhulp is, worden Jessie, Mounir, Nacha en Maarten geïntroduceerd. Aan de hand van hun verhalen is dit boekje onderverdeeld in de drie thema's van de inventarisatie: 1) het wachten op een diagnose of behandeling (hoofdstuk 5), 2) het vinden van een plek in een pleeggezin, gezinshuis of instelling (hoofdstuk 6) en 3) de problemen op school (hoofdstuk 7). Dan volgt een hoofdstuk over de noodzaak om te luisteren naar wat kinderen en jongeren te zeggen hebben (hoofdstuk 8). Tot slot geeft de kinderombudsman een terugblik op de inventarisatie (hoofdstuk 9). Daarin doet hij de gemeenten en instanties ook een aantal aanbevelingen.

Groeps gesprek met jongerenraad ENVER en ExpEx

4

Wat is gespecialiseerde jeugdhulp?

De gemeente moet ervoor zorgen dat er genoeg passende jeugdhulp is voor de jongeren die dat nodig hebben. Dat staat in de Jeugdwet. Bij jeugdhulp kan het gaan om lichte hulp, zoals begeleiding thuis. Die hulp geeft het wijkteam meestal. Het wijkteam is van de gemeente. Het kan ook gaan om zwaardere hulp. Die hulp heet gespecialiseerde jeugdhulp. Het gaat dan bijvoorbeeld om:

- psychologisch onderzoek
- behandeling door een psychiater
- dagbesteding en zorgboerderij
- alle hulp voor jongeren die niet thuis wonen

Het wijkteam, de huisarts of de jeugdbeschermer (vroeger heette dat een gezinsvoogd) bepaalt of gespecialiseerde jeugdhulp nodig is. Als dat zo is, regelen zij die hulp. Het zijn de jeugdhulpaanbieders die gespecialiseerde jeugdhulp aan jongeren geven. De gemeente betaalt de jeugdhulpaanbieders daar voor.

Als er een ondertoezichtstelling (OTS) is, krijgt een jongere een jeugdbeschermer. De jeugdbeschermer werkt bij een gecertificeerde instelling (GI). De gemeente moet er voor zorgen dat er genoeg gecertificeerde instellingen en jeugdbeschermers zijn om de jongeren te begeleiden.

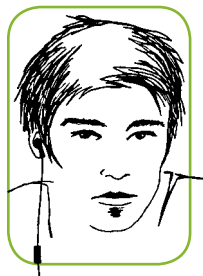
De rechter bepaalt of een OTS nodig is. Dat is zo als de ontwikkeling van een jongere in gevaar komt en de ouders de hulp die nodig is onvoldoende accepteren. Belangrijke beslissingen over een jongere moeten ouders dan samen met de jeugdbeschermer nemen. De jeugdbeschermer regelt de gespecialiseerde jeugdhulp voor een jongere die onder toezicht staat. De jongere en de ouders moeten deze hulp accepteren. Dat heet het gedwongen kader. Is er geen OTS, dan regelt het wijkteam of de huisarts de gespecialiseerde jeugdhulp. Deze hulp vindt plaats in het vrijwillig kader.

Niet elke jongere kan thuis blijven wonen. Omdat het thuis niet veilig is. Of omdat de problemen van de jongere zo groot zijn, dat het thuis niet meer gaat. Een jongere gaat dan naar een pleeggezin, een gezinshuis of een instelling. Of naar de crisisopvang, als er spoed is. Dat heet een uithuisplaatsing. De rechter moet daar toestemming voor geven. Dat doet hij alleen als dat in het belang van de jongere is. Op deze nieuwe woonplek krijgen jongeren vaak ook behandeling, bijvoorbeeld van een psychiater. Elke jongere die uit huis geplaatst is, staat ook onder toezicht van een jeugdbeschermer. De gemeente moet zorgen voor genoeg goede plekken waar een jongere heen kan, als hij niet meer thuis kan wonen. Dat staat in de Jeugdwet. Ook dit valt onder gespecialiseerde jeugdhulp.

Personages

Jessie is 14 jaar oud. Ze woont thuis bij haar ouders. Ze is depressief en snijdt zichzelf. Ze heeft psychische hulp nodig. Ze gaat vanwege de problemen niet naar school. Haar ouders werken allebei.

Mounir is 17 jaar. Hij woont thuis bij zijn moeder. Er is een OTS uitgesproken. Mounir heeft daarom een jeugdbeschermer. Sinds de middelbare school heeft Mounir moeite met school. Hij houdt het niet vol en komt thuis te zitten. Er moet onderzocht worden wat er met hem aan de hand is.

Nacha is 15 jaar. Toen ze 13 jaar was, is ze uit huis geplaatst. Haar moeder kan niet meer voor haar zorgen. Nacha staat onder toezicht en heeft een jeugdbeschermer. Nacha woont in een open instelling. In deze instelling vindt ze het fijn. Ze hoopt dat ze hier kan blijven totdat ze op zichzelf kan wonen. Haar moeder ziet ze heel weinig.

Maarten is 16 jaar. Sinds hij drie jaar oud is, woont hij niet meer thuis. Zijn ouders kunnen niet voor hem zorgen. Hij is toen uit huis geplaatst. Zijn ouders hebben geen gezag meer over hem. De jeugdbeschermer heeft de voogdij. Zijn ouders ziet hij af en toe. Zij wonen in de buurt. Maarten heeft vanwege gedragsproblemen in een gesloten instelling gezeten. Nu woont hij in een open instelling.

5

Wachten op gespecialiseerde jeugdhulp

5.1. Wachten

Jessie wacht op hulp voor haar psychische problemen. De huisarts heeft haar verwezen naar een GGZ-instelling³. Na een paar weken heeft ze daar een kennismakingsgesprek. Die kan haar niet helpen en stuurt haar door. Bij de volgende GGZ-instelling moet Jessie wachten. Er is geen plek voor haar. Jessie wacht al acht maanden. Ze weet niet hoe lang het nog gaat duren. Tijdens het wachten krijgt ze hulp van het wijkteam. Na een paar weken stopt dat. Door alle problemen gaat ze niet meer naar school.

Mounir wacht op een onderzoek naar wat er met hem aan de hand is. Pas als dat duidelijk is, kan er een goede school voor hem worden gezocht. De jeugdbeschermer regelt een onderzoek. Als zijn moeder na een paar maanden belt, blijkt Mounir nog niet te zijn aangemeld. De jeugdbeschermer meldt Mounir dan snel aan voor het onderzoek, maar er is een wachtlijst. Uiteindelijk wacht Mounir een jaar op het onderzoek. Uit het onderzoek komt dat Mounir autisme heeft. Al die tijd zit hij thuis.

De jongeren die de kinderombudsman heeft

gesproken moeten allemaal wachten op gespecialiseerde jeugdhulp. Of ze nu thuis wonen of in een pleeggezin, gezinshuis of instelling. Voor sommige jongeren duurt het wachten kort, voor veel van hen duurt dat lang. Veel langer dan de wachttijd die in de Treeknormen⁴ is afgesproken. Zij wachten maanden tot meer dan een jaar. Het vaakst wachten jongeren op onderzoek naar wat er met hen aan de hand is of op behandeling voor psychische problemen. Jongeren moeten ook lang wachten op een goede plek in een pleeggezin, gezinshuis of instelling. Daarover gaat hoofdstuk 6.

Ook jongeren die in een instelling wonen, wachten soms lang op gespecialiseerde jeugdhulp. Zo lang zij wachten op jeugdhulp, kunnen zij niet terug naar huis. Vaak heeft een jongere namelijk eerst behandeling nodig, voordat hij veilig weer naar huis kan. Soms wachten jongeren zo lang op jeugdhulp, dat terugkeer naar huis niet meer de beste oplossing voor hen is. Bijvoorbeeld omdat ze gehecht zijn geraakt aan het pleeggezin. Dan zijn niet de problemen van een jongere of zijn ouders de reden dat hij niet meer terug naar huis kan, maar de wachttijden in de jeugdhulp.

³ Een GGZ-instelling is een jeugdhulpaanbieder die zorg biedt voor psychische problemen.

⁴ De Treeknormen zijn de maximaal aanvaardbare wachttijden die door zorgaanbieders en zorgverzekeraars zijn vastgesteld. Afgesproken is dat gemeenten deze normen als basis kunnen gebruiken voor de aanvaardbare wachttijden in de jeugdhulp. Zij zijn hiertoe niet verplicht.

Jongeren vertellen de kinderombudsman dat de problemen erger worden door het lange wachten. Ook voelen ze zich eenzaam. Wie kijkt er naar hen om? Ze verliezen het vertrouwen in de hulpverleners. Soms wil een jongere na al die tijd geen hulp meer.

***Mounir:** De eerste paar maanden thuis waren wel oké. Daarna ging het steeds minder goed met mij. Ik wilde er niet meer zijn. Nu ben ik alleen nog bezig met gamen en Netflix kijken. Ik voel me vlak en krijg medicijnen tegen nare gedachten.*

***Mounir's moeder:** Mijn zoon zit in een uitzichtloze situatie. Hij weet niet wat hij met z'n leven aan moet. Hij blijft dagen op bed liggen en in zijn kamer hangen.*

Jongeren weten niet hoe lang ze moeten wachten. En tijdens het wachten horen ze niet wie wat voor hen aan het regelen is. Niet van de gemeente, niet van de jeugdhulpaanbieder, niet van de jeugd- beschermer. Ook kunnen ze niet meepraten over wat een goede hulp voor hen kan zijn. Jongeren en hun ouders geven aan dat ze niet weten wie van alle betrokken hulpverleners de regie heeft. Wie kunnen ze aanspreken als de hulp nog steeds niet is geregeld? Bij wie kunnen ze terecht met vragen en klachten?

Niet weten wanneer de hulp start, levert onzekerheid en stress op. Jongeren geven aan dat het rust

zou brengen als ze weten wanneer ze aan de beurt zijn. Ook voor ouders. Die weten dan hoe lang ze het nog moeten volhouden. Ook als nog niet bekend is wanneer de hulp start, geven jongeren aan dat tussentijds te willen horen. Dan weten ze in ieder geval dat er iemand voor hen bezig is.

***Jessie:** Als ik naar de tandarts moet, weet ik wanneer ik aan de beurt ben. Waarom kunnen ze me nu niet vertellen hoe lang ik moet wachten? Ik zie het niet meer zitten.*

***Jessie's moeder:** Ik weet niet hoe lang we moeten wachten. Gaven ze die informatie maar, dan kon ik eventueel andere keuzes maken. Het geeft rust en duidelijkheid als je weet hoe lang iets duurt.*

5.2 Overbruggingshulp

De gemeenten hebben met de jeugdhulpaanbieders afgesproken dat de jeugdhulpaanbieders overbruggingshulp geven tijdens het wachten. Overbruggingshulp is ondersteuning om er voor te zorgen dat de problemen tijdens het wachten niet erger worden. De meeste jongeren die de kinderombudsman spreekt, krijgen die hulp niet.

***Mounir:** Ik heb geen hulp gehad toen ik thuis zat. Ik was helemaal alleen en moest zelf maar zien hoe*

ik de dagen door kwam, daar werd ik heel somber van. Alles ging fout.

Soms helpt het wijkteam, zoals bij Jessie. Mounir krijgt geen overbruggingshulp, ook niet van het wijkteam. Geen van de jongeren die de kind-ombudsman heeft gesproken, krijgt overbruggingshulp van de jeugdhulpaanbieder. Ouders die overbruggingshulp van het wijkteam krijgen, zijn daar over het algemeen tevreden over. Ze voelen zich gesteund.

Jessie's moeder: Het was fijn dat het wijkteam er was. Ik kon met iemand overleggen en voelde me er niet alleen voor staan. Ze konden Jessie ook een beetje ondersteunen. Het is heel jammer dat het na een paar weken alweer stopte. Toen stonden we er weer helemaal alleen voor.

5.3 Een maatje

Jongeren die wachten op jeugdhulp of jeugdhulp krijgen, geven aan dat het hen zou helpen als er iemand is bij wie ze altijd terecht kunnen. Om dingen mee te bespreken of iets uitgelegd te krijgen. Die voor hen opkomt of meegaat naar een moeilijk gesprek. Of gewoon om iets leuks samen te doen. Zodat ze zich gezien en gehoord voelen. Sommige jongeren willen graag steun van een volwassene, anderen juist van een leeftijdsgenoot die zelf ervaring in de jeugdhulp heeft.

Nacha: Ik had graag een volwassen persoon gehad die het hele traject met je meeloopt. Hoe fijn zou dat zijn. Iemand die ook verstand heeft wat je moet doen om de juiste hulp te krijgen. Een buddy had echt verschil gemaakt.

5.4 De ouders

Niet alleen de jongeren hebben er last van dat ze moeten wachten op gespecialiseerde jeugdhulp. Dat geldt ook voor hun ouders. Ook voor hen is het wachten zwaar. Omdat ze zien dat hun kind alleen is of omdat het slechter gaat met hun kind. Veel ouders vertellen hoe zwaar het is om hun werk te combineren met de zorg voor hun kind dat thuis zit zonder hulp.

De ouders van Jessie hebben allebei een baan. Naast haar baan is de moeder van Jessie druk bezig om jeugdhulp voor haar dochter te krijgen. Ook wil ze niet dat haar dochter de hele dag alleen thuis zit. Dus ze neemt veel vrij. Uiteindelijk wordt het haar te veel en raakt de moeder van Jessie ziek.

Jessie's moeder: Het regelen van de zorg voor mijn dochter is een dagtaak. Ook om de hulpverleners met elkaar in contact te brengen. Ik zit hierdoor in de Ziektewet. Opvallend is dat het belang van mijn dochter niet voorop lijkt te staan. Daar moeten wij ouders de hulpverleners steeds op wijzen.

De moeder van Mounir is apothekersassistent. Ze werkt als invalkracht. Door alle zorg voor haar zoon die thuis zit en op hulp wacht, kan ze minder werken dan normaal. Daardoor heeft ze geldproblemen.

Mounir's moeder: Ik ben telkens bezig om voor mijn kind te zorgen en om voor hem op te komen. Ik kan daardoor veel minder werken. Er komt minder geld binnen, maar wat kan ik anders? Dat is heel moeilijk voor ons.

5.5 Oplossingen van jongeren

Tijdens de groepsgesprekken heeft de kindombudsman met de jongeren gesproken over welke oplossingen hen zouden helpen in de gespecialiseerde jeugdhulp. De jongeren hebben uit alle door hen bedachte oplossingen een selectie gemaakt van de beste oplossingen. Die oplossingen vind je hier.

● 1. Geef duidelijkheid tijdens het wachten

Aan de wijkteams en de gecertificeerde instellingen:

a. Geef jongeren en hun ouders tijdens het wachten op gespecialiseerde jeugdhulp duidelijkheid door uit te leggen:

- waarop hij wacht
- waarom hij moet wachten

- hoe lang hij moet wachten
- wie verantwoordelijk is voor het realiseren van de jeugdhulp en wat diegene daarvoor doet
- bij wie hij terecht kan met vragen en klachten.

b. Betrek jongeren en hun ouders bij de zoektocht naar passende gespecialiseerde jeugdhulp.

Jongeren willen graag dat telkens dezelfde personen informeert. Tijdens het eerste kennismakingsgesprek met de wijkteammedewerker of jeugdbeschermer kunnen jongeren aangeven hoe zij op de hoogte gehouden willen worden en hoe vaak. En welke rol hun ouders hierin wel of niet spelen. Jongeren geven aan het belangrijk te vinden dat deze persoon niet elke keer met andere informatie of een ander plan komt.

● 2. Geef hulp tijdens het wachten

Aan de wijkteams en gecertificeerde instellingen:

Zorg voor overbruggingshulp voor jongeren die wachten op gespecialiseerde jeugdhulp. De wijkteammedewerker of de jeugdbeschermer bespreekt zo vroeg mogelijk welke behoefte er bij de jongere én zijn ouders is aan overbruggingshulp en regelt dat. Dat verschilt per jongere en gezin. Overbruggingshulp stopt op zijn vroegst als de gespecialiseerde jeugdhulp waar op gewacht wordt, van start gaat.

● 3. Geef elke jongere een maatje

Aan de wijkteams en gecertificeerde instellingen: Geef elk jongere een maatje. Het wijkteam of de jeugdbeschermer bespreekt dit zo vroeg mogelijk met elke jongere en regelt dat. Sommige jongeren

geven aan dat zij graag een volwassene als maatje willen: iemand uit zijn eigen omgeving of een professional bijvoorbeeld. Anderen willen graag een maatje van hun eigen leeftijd die hetzelfde heeft meegemaakt. De behoefte van de jongere is in deze keuze leidend.

6

Uit huis geplaatst. Waarheen?

6.1 Verhuizen

De jongeren die niet langer thuis kunnen wonen, geven aan erg veel last te hebben van het vele verhuizen. Het duurt voor velen van hen te lang voordat er een goede plek beschikbaar is waar ze kunnen wonen en behandeling kunnen krijgen. Tot die tijd verhuizen ze tussen de crisisopvang, instellingen en thuis heen en weer.

Toen Nacha 13 jaar was, is ze uit huis geplaatst. Haar moeder kon niet meer voor haar zorgen. In dat jaar is zij zeven keer verhuisd. Zij zat toen een aantal keer in de crisisopvang, in een gezinshuis en in een crisispleeggezin. Tussendoor ging ze ook nog een keer terug naar huis. Na twee weken was de situatie thuis onhoudbaar en ging ze weer naar de crisisopvang. Nu woont ze alweer een jaar in dezelfde instelling. Op deze plek is ze tot rust gekomen. Ze krijgt behandeling van een psycholoog. Gelukkig hoefde

ze op die hulp niet zo lang te wachten. In de instelling vindt ze het fijn. Ze hoopt dat ze hier kan blijven totdat ze op zichzelf kan wonen.

Jongeren verhuizen gemiddeld ongeveer een keer in de tien jaar. De uithuisgeplaatste jongeren die de kinderombudsman sprak, verhuizen veel vaker. Ze moeten verhuizen, omdat de plek waar ze geplaatst worden niet de goede plek voor ze is. Vaak is dat al vóór de verhuizing bekend. Maar dan moeten ze er toch heen, omdat er op dat moment geen betere plek is. Ook de crisisopvang wordt gebruikt om jongeren op te vangen in afwachting van een passende plek. In de crisisopvang krijgen jongeren geen behandeling. Soms zitten zij vele maanden in de crisisopvang. Wegens plaatsgebrek gaan sommige jongeren die uit huis geplaatst zijn ook terug naar huis. Meestal gaat het thuis dan niet goed en komen zij opnieuw in de crisisopvang terecht.

***Nacha:** Er moeten veel meer opvangplekken komen voor jongeren zoals wij, die niet terug kunnen naar huis. Plekken waar we kunnen blijven. Nu worden kinderen ergens geplaatst omdat er toevallig plek is, niet omdat het een goede plek is.*

De jongeren vertellen dat ze de nieuwe plek waar ze gaan wonen niet kennen. Ze weten niet waar ze terecht komen. Dat maakt de verhuizing nog spannender. Ook vertellen de jongeren dat ze vaak op vrijdag horen dat ze op maandag naar een nieuwe plek gaan. Tijd om afscheid te nemen van vrienden op school is er daardoor niet.

***Nacha:** Waarom mag je niet eerst een keer op de nieuwe plek gaan kijken en een keer mee eten bijvoorbeeld? Dat maakt de overgang minder spannend. Dan weet je al een beetje waar je terecht komt.*

Zo vaak verhuizen is schadelijk voor jongeren. Behandelingen worden afgebroken. Vaak moeten ze naar een nieuwe school. Vrienden verliezen ze uit het oog. Elke keer opnieuw beginnen willen de jongeren niet meer. Ze verliezen hierdoor het vertrouwen in anderen. Ze vertellen dat ze zich afsluiten en geen contact meer willen. Ze hebben

geen zin meer om telkens opnieuw hun verhaal te doen. En ook niet om hun nieuwe hulpverleners en medebewoners te leren kennen.

***Nacha:** Op een gegeven pakte ik mijn spullen niet meer uit, omdat ik toch weer weg zou gaan. Veel kinderen komen op een punt dat ze niet meer verder willen leven, omdat ze geen thuis hebben. In een normale situatie zou je je als 15-jarige zorgen moeten maken over bijvoorbeeld een toets voor biologie. Maar wij worden depressief. Contacten verwateren, allemaal mensen om je heen die je niet kent, een andere school. Je went eraan dat niemand in je leven blijft.*

Net als bij het wachten op onderzoek of behandeling (hoofdstuk 5), geven jongeren aan dat zij tijdens het wachten op een plek in een pleeggezin, gezinshuis of instelling niet horen wanneer er wel een passende plek vrijkomt. Jongeren geven ook aan dat ze niet weten wat de hulpverleners aan het regelen zijn. Die onduidelijkheid levert stress op. Ook kunnen ze niet meepraten over wat een goede plek voor hen kan zijn. Dit gebrek aan informatie leidt bij sommige jongeren tot frustratie en boosheid. Bij anderen tot gelatenheid: *Het kan me allemaal niets meer schelen.* Ook lijdt de motivatie om weer met een nieuwe behandeling te beginnen hieronder.

***Nacha:** Ik kreeg veel stress, omdat niet duidelijk was op welke plek ik mocht blijven. Ik moest vaak verhuizen. Niemand kon mij vertellen hoe lang het ging duren. Ik voelde mij een postpakketje. Ik werd niet meer gezien als een kind, maar als een geslaagde bestelling.*

Een jongere plaatsen op een plek die niet passend is, heeft niet alleen een negatief effect op hem. Ook de jongeren die daar al wonen hebben daar last van.

***Nacha:** Een foute plaatsing heeft ook effect op de kinderen die daar al wonen. Iedereen heeft daar last van. En we hebben al zo veel aan ons hoofd. Het zou veel fijner zijn als er meteen een goede match is.*

***Maarten:** Een jongen kwam vanuit een gesloten instelling naar onze open groep. Eigenlijk was deze jongen daar nog niet aan toe. Daarom moest alles op de groep op slot. Daar hadden we veel last van.*

6.2 In een gesloten instelling

Soms is het nodig dat een jongere naar een gesloten instelling gaat. Een jongere gesloten plaatsen, mag alleen als daar een goede reden voor is. Bijvoorbeeld als het gaat om jongeren met heftige problemen die geen hulp willen accepteren. De rechter bepaalt of er zo'n goede reden is. Is die er niet meer, dan moet een jongere zo snel mogelijk naar een open instelling. Een jongere opsluiten mag dan niet meer. Dat staat in het Kinderrechtenverdrag.

***Maarten** heeft anderhalf jaar in een gesloten instelling gezeten vanwege gedragsproblemen. Na ruim een half jaar vonden zijn behandelaars dat hij klaar was om naar een open instelling te gaan. Maar er was geen plek in een open instelling. Toen heeft hij nog een jaar langer in de gesloten instelling moeten wonen. Nu woont hij eindelijk in een open instelling. De tweede alweer. De eerste was niet passend.*

De kinderombudsman hoort met enige regelmaat dat jongeren (veel) te lang in een gesloten instelling zitten. Soms is dat, omdat ze wachten op behandeling. Voor die behandeling is een wachtlijst. De gesloten plaatsing moet dan worden verlengd, omdat het nog niet veilig is om terug te gaan naar huis of naar een open instelling. Maar vaker nog zitten jongeren te lang in een gesloten instelling, omdat er geen plek is in een open instelling.

Langer gesloten zitten dan nodig is, heeft een negatief effect op een jongere.

Maarten: Het is heel frustrerend. Mijn harde werken werd niet beloond. Ik had zo goed m'n best gedaan in de therapie. Toch mocht ik niet weg toen ik daarmee klaar was. Ook al zeiden m'n behandelaars dat ik er klaar voor was om weg te gaan. En dat alleen omdat er geen plek voor mij was!

Door te lang gesloten te zitten, verliest een jongere de motivatie om in behandeling te gaan. Of vervalt een jongere na een geslaagde behandeling in oud gedrag.

Maarten: Als je zonder goede reden gesloten blijft zitten is er een grote kans dat je meegaat in het negatieve gedrag van andere probleemkinderen. Terwijl het net goed met je gaat. Ik heb dit bij verschillende jongens zien gebeuren die weg mochten. Er waren jongens die hadden geleerd om over zichzelf te praten. Door de verlenging klaptten ze dicht en begonnen ze weer van voren af aan. Anderen raakten betrokken bij incidenten en kregen een nieuwe gesloten periode opgelegd.

Ook in de gesloten jeugdzorg worden jongeren niet betrokken bij de zoektocht naar een nieuwe

plek. Ze weten dat ze toe zijn aan de stap naar een open instelling, maar horen weinig of niets.

Maarten: Ik had wel willen horen hoe het zoeken naar een nieuwe woonplek ervoor stond. Dat had wel maandelijks kunnen zijn. Nu hoorde ik helemaal niets. Het hoeft ook niet te vaak, omdat je anders ontmoedigd kan raken. Je hoopt dan onterecht op een snelle plaatsing.

In deze situaties is oplossing 1 (hoofdstuk 5) ook van groot belang: geef jongeren duidelijkheid tijdens het wachten.

6.3 Oplossingen van jongeren

Tijdens de groepsgesprekken heeft de kindermiddelen ombudsman met de jongeren gesproken over welke oplossingen hen zouden helpen in de gespecialiseerde jeugdhulp. De jongeren hebben uit alle door hen bedachte oplossingen een selectie gemaakt van de beste oplossingen. Die oplossingen vind je hier.

4. Zorg voor voldoende plekken waar een jongere lang kan blijven

Aan de gemeenten en jeugdhulpaanbieders:

- a. Zorg voor voldoende, kleinschalige, open plekken waar jongeren die niet terug naar huis kunnen, langdurig kunnen wonen en

begeleiding krijgen. Dan zitten ze niet onnodig lang in een crisisopvang of gesloten instelling. Onder langdurig verstaan de jongeren meerdere jaren. Dit kan onder andere door woongroepen, kamertrainingscentra en zelfstandige woonruimte (met ambulante begeleiding) naast elkaar te plaatsen.

b. Richt deze plekken in overleg met de jongeren in, zodat zij zich er veilig en thuis voelen. Stel de huisregels samen met de jongeren op.

● **5. Kijk of een jongere op de groep past vóór verhuizing**

Aan de jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen:

a. Laat jongeren vóórdat ze verhuizen kennis maken op de nieuwe woonplek. Om te zien of ze er passen. En om ervoor te zorgen dat de verhuizing minder spannend is. De hulpverlener maakt samen met de jongere een wenprogramma. Bij het kennismaken en bij de verhuizing is altijd een bekende hulpverlener van de jongere aanwezig.

b. Geef jongeren één keer de mogelijkheid om een plek af te wijzen.

c. Vertel jongeren op tijd wanneer ze verhuizen, zodat ze afscheid kunnen nemen van vrienden op school.

● **6. Bied een vaste begeleider, ook als de jongere verhuist**

Aan de jeugdhulpaanbieders:

Geef jongeren een vaste begeleider die langdurig bij hen blijft, ook als zij naar een andere instelling verhuizen. Jongeren stellen voor om de begeleider aan de jongere te koppelen in plaats van aan de instelling. Laat begeleiders een contract tekenen dat ze een jongere ten minste vijf jaar zullen begeleiden, ook al wisselt de jongere van locatie en/of instelling. Begeleiders die langere tijd bij een jongere blijven, krijgen een financiële bonus.

● **7. Betrek het netwerk zo vroeg mogelijk**

Aan de wijkteams en de gecertificeerde instellingen:

Betrek en benut het netwerk van de jongere zo vroeg mogelijk. Het wijkteam of de jeugdbeschermer bespreekt met de jongere wie voor hem in het netwerk belangrijk is en wat die persoon voor hem kan doen. Dit varieert van het bieden van opvang tot aan het zijn van een maatje. Het netwerk denkt mee en krijgt de ondersteuning van het wijkteam die het nodig heeft. Met name in de eerste twee weken na uithuisplaatsing vinden de jongeren dat er intensieve hulp geboden moet worden om te zorgen dat de jongere terug naar huis of in het netwerk geplaatst kan worden.

7.1 Problemen op school

Veel van de jongeren die wachten op gespecialiseerde jeugdhulp vallen uit op school. Soms kort, maar vaker lang. Soms wel meer dan een jaar. Jongeren die binnen de jeugdhulp veel verhuizen, moeten ook vaak wisselen van school. En ook dat leidt tot schooluitval. Dat is niet goed voor de ontwikkeling van deze jongeren.

De jongeren die de kinderombudsman sprak ervaren terugkeer naar school als een moeizame weg. Zo horen zij vaak dat ze pas weer naar school kunnen als duidelijk is wat er aan de hand is of als de behandeling is gestart. Soms mogen (of kunnen) ze tijdens de behandeling niet naar school. Zo stapelt het wachten zich verder op. Eerst wachten op behandeling en dan wachten op een plek op school.

Jongeren die wachten op gespecialiseerde jeugdhulp en vervolgens naar het voortgezet speciaal onderwijs gaan, moeten weer wachten. Eerst op gespecialiseerde jeugdhulp, dan op een toelaatbaarheidsverklaring⁵ (TLV) en dan op een plek

in het voortgezet speciaal onderwijs. In de regio Rotterdam is er voor het voortgezet speciaal onderwijs een wachtlijst. De kinderombudsman sprak ouders die voor de Kerst al te horen kregen dat hun kind pas na de zomer naar het voortgezet speciaal onderwijs kan.

Alle jongeren hebben recht op onderwijs. De gemeente moet daar samen met de Rijksoverheid voor zorgen. Jongeren hebben ook een plicht om naar school te gaan. Dat staat in de Leerplichtwet. De leerplichtambtenaar controleert dat. De besturen van de scholen binnen een samenwerkingsverband⁶ zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een passende plek voor elke leerling in het basis of voortgezet (speciaal) onderwijs. Dat staat in de Wet passend onderwijs. Ook al is de jeugdhulp apart van het onderwijs geregeld, uit de gesprekken met jongeren blijkt hoe problemen in de jeugdhulp doorwerken op school. Daarom besteedt de kinderombudsman ook een hoofdstuk aan de problemen op school.

Jessie: Tijdens de maanden dat Jessie wacht op hulp, gaat zij niet naar school. Haar problemen

⁵ Een toelaatbaarheidsverklaring wordt afgegeven door het samenwerkingsverband. Het dient om vast te stellen of een kind in het (voortgezet) speciaal onderwijs thuis hoort. Het bestuur van de school beslist vervolgens of de leerling wordt toegelaten.

⁶ Een samenwerkingsverband is een groep van scholen die regulier en speciaal onderwijs bieden. Samen zorgen zij voor een dekkend aanbod van onderwijs.

zijn te groot geworden. Daarom heeft ze zich ziek gemeld en zit ze met toestemming thuis. Eerst had Jessie niet de energie om naar school te gaan. Maar nu verveelt ze zich. Ze kijkt veel Netflix. Van haar school hoorde ze in het begin nog wel wat. Nu niet meer. Jessie krijgt ook geen schoolwerk. Dat zou ze wel willen. Ook wil ze wel weer naar school.

Mounir: *Tijdens het jaar dat Mounir moet wachten op een onderzoek, gaat hij niet naar school. Hij zit zonder toestemming thuis. Een goede school kan pas gezocht worden, als duidelijk is wat er met hem aan de hand is. Uit het onderzoek komt dat hij autisme heeft. Nu pas kan zijn oude school op zoek naar een nieuwe school. Mounir moet naar het voortgezet speciaal onderwijs. Zijn oude school moet daarvoor een TLV aanvragen. Het duurt een paar maanden voordat de aanvraag wordt ingediend. Als de TLV er is, melden zijn ouders hem aan bij de nieuwe school. Daar is ook een wachtlijst van een paar maanden. Ondertussen gaat Mounir al meer dan anderhalf jaar niet naar school.*

Nacha: *Ondanks alle verhuizingen hoefde Nacha niet van school te wisselen. Ook al was de reistijd soms lang, ze kon toch op dezelfde school blijven. Een korte tijd is ze niet naar school gegaan vanwege alle problemen. Nu vindt ze het fijn om weer naar school te gaan.*

7.2 Begeleiding door school

Jongeren in de jeugdhulp vinden het niet altijd gemakkelijk om naar school te gaan. Ze hebben veel aan hun hoofd. Toch vinden ze het ook wel fijn op school. Ze leren iets, zien hun vrienden en hebben wat te doen. Alleen zijn deze jongeren door hun problemen niet altijd 'bij de les' op school.

Jessie: *School denkt onterecht dat je schijt aan hen hebt als je niet komt opdagen, maar we hebben soms geen energie, geen kracht en geen moed meer. Door de problemen lukt het niet. Het is moeilijk om je te verdiepen in de Stelling van Pythagoras als je te veel shit aan je hoofd hebt.*

Mounir: *Op mijn eerste middelbare school kon ik naar huis gaan als ik me niet goed voelde. De tweede school stond dat niet toe. Dat was een reminder dat ik in een negatieve spiraal zat en daardoor had ik meer moeite om te gaan.*

De jongeren geven aan dat het helpt als school meer rekening met hen houdt. Bijvoorbeeld door hen meer individuele aandacht te geven of soms juist iets minder streng voor hen te zijn. De jongeren geven ook aan dat het helpt als er op school iemand voor hen is met wie ze kunnen praten over hun problemen. Dat kan een leraar zijn,

een (leerling)mentor of iemand van buiten de school. Zo kunnen ze het op school langer volhouden.

***Nacha:** Op school wordt er echt rekening met mij gehouden. Als het nodig is krijg ik een aangepast rooster of verkorte opdrachten. Zo heb ik elk jaar over kunnen gaan en doe ik dit jaar eindexamen.*

De kinderombudsman ziet dat er scholen zijn die er veel aan doen om rekening te houden met jongeren uit de jeugdhulp. Om ze zo lang mogelijk op school te houden. Soms zijn de problemen zo groot, dat het niet langer lukt.

7.3 Thuis

Niet naar school gaan heeft een negatieve invloed op de situatie van jongeren. Dat wordt versterkt als zij ook nog wachten op gespecialiseerde jeugdhulp. Hun problemen worden erger. De spanningen met hun ouders lopen op. Jongeren vervelen zich. Sommigen raken depressief. Het contact met school en klasgenoten verwatert. Jongeren voelen zich eenzaam. Voor ouders is het moeilijk om werk te combineren met een jongere die thuis zit. Dit kan ook leiden tot (financiële) problemen. Dit zorgt voor stress en zelfs uitval bij ouders (zie ook hoofdstuk 5.4).

***Jessie:** Ik kreeg te horen dat ik een te grote last was voor het docententeam. Daardoor kwam ik thuis te zitten. Dat heeft me veel gedaan. Ik heb niet een slecht zelfbeeld, ik heb geen zelfbeeld.*

Jongeren die thuis zitten geven aan dat het fijn zou zijn als er een plek is waar zij heen kunnen gaan. Een plek waar ze leeftijdsgenoten ontmoeten en waar ze schoolwerk kunnen maken. Of gewoon heen kunnen om iets te doen te hebben, een hobby bijvoorbeeld. Ook ouders geven aan zo'n plek te missen.

***Jessie's moeder:** Mijn dochter viel uit van school. Hele dagen naar school ging niet meer. Als er toen een geschikte leerplek was geweest, dan was er veel leed voorkomen. Zo'n plek hoeft niet alleen een leerplek te zijn. Het is ook belangrijk dat Jessie daar hulp krijgt en iets te doen heeft. Nu heeft ze helemaal geen contact meer met klasgenootjes. Ook voor mij was het goed geweest. Dan had ik niet zo veel zorgen over Jessie gehad die de hele dag alleen thuis is zonder school en zonder hulp.*

De jongeren en ouders die de kinderombudsman sprak, kennen het aanbod van zulke plekken in de regio Rotterdam Rijnmond meestal niet. Of er is ook daar een wachtlijst.

7.4 Uit beeld

Jongeren die lange tijd niet naar school gaan, geven aan dat het contact met de oude school verwatert. De eerste tijd is er nog wel contact, maar na een tijdje steeds minder. Zitten jongeren net thuis, dan willen ze dat contact ook niet altijd. Wel ziet de kinderombudsman dat jongeren na een tijdje iets te doen willen hebben. Bijvoorbeeld schoolwerk. Ze hebben hun oude school daarvoor nodig. Omdat het contact steeds minder wordt, is het voor deze jongeren en hun ouders ook moeilijk om de weg terug naar school te vinden.

Voor jongeren die met toestemming⁷ niet naar school gaan, geldt dit het meest. De school heeft dan geen plicht om er voor te zorgen dat deze kinderen weer naar school gaan. En de leerplichtambtenaar hoeft niet te controleren. Voor jongeren met een vrijstelling van de inschrijfplicht geldt dat ze niet meer aan een school verbonden zijn. Dit maakt de terugkeer naar school extra moeilijk.

Jessie: Ik heb geen hulp van school gehad toen ik thuis zat. Ik was helemaal alleen en moest zelf maar zien hoe ik de dagen door kwam, daar werd ik heel somber van. Ik had het heel fijn gevonden als school af en toe had gebeld hoe het met me is en

of ze iets voor me zouden kunnen doen.

Jongeren vertellen ook dat zij vaak niet weten of er voor hen naar een nieuwe school wordt gezocht. Als de oude school wel voor hen op zoek is naar een nieuwe plek, dan worden ze bij die zoektocht meestal niet betrokken. Om hun mening wordt niet gevraagd.

Mounir: De oude school is al heel lang bezig mij aan te melden bij een nieuwe school. Ik ga nu nog steeds niet naar school. Ik snap niet waar dat aan ligt. Ik weet niet wat alle instanties doen. Niemand die mij iets vertelt.

De motivatie om weer naar school te gaan, neemt af als jongeren niet kunnen meedenken over een goede plek op school.

Mounir: Ik ga nu al meer dan een anderhalf jaar niet naar school. Ik vind het allemaal wel best. Ik heb geen dromen. Het kan me niets meer schelen.

Ouders geven aan dat ze een dubbele last ervaren. Ze moeten achter de jeugdhulp voor hun kind aan. En daarnaast moeten ze zorgen dat hun kind weer

⁷ Jongeren die een vrijstelling hebben, zijn met toestemming thuis. Een vrijstelling wordt onder andere gegeven aan jongeren die vanwege ziekte niet naar school kunnen (vrijstelling van de bezoerplicht) of aan jongeren die vanwege psychische of lichamelijke problemen niet geschikt zijn om naar school te gaan (vrijstelling inschrijvingsplicht).

naar school kan. Ook in hun zoektocht naar een nieuwe school hebben ze het gevoel er alleen voor te staan. Ze weten niet waar ze moeten beginnen. Ze hebben vaak geen contact meer met de oude school. Ze missen iemand die hen ondersteunt. Die hen bijvoorbeeld vertelt wat de mogelijkheden zijn en hen kan helpen met de aanmelding van hun kind. Soms haken ouders hierdoor af. Ze verliezen het vertrouwen in een goede afloop.

Mounir's moeder: Het was fijn geweest als ik ergens met al m'n vragen terecht had gekund. Over de inschrijving, de procedure, het wachten. Iemand die ons op de hoogte had gehouden en ons had begeleid. Dat had een hele hoop kopzorgen gescheeld. Naast de hulp die ik voor Mounir moet regelen, is dit erbij echt te veel gevraagd. Waarom moeten wij dit allemaal alleen doen?

7.5 Oplossingen van jongeren

Tijdens de groeps gesprekken heeft de kind-ombudsman met de jongeren gesproken over welke oplossingen hen zouden helpen in de gespecialiseerde jeugdhulp. De jongeren hebben uit alle door hen bedachte oplossingen een selectie gemaakt van de beste oplossingen. Die oplossingen vind je hier.

● 8. Houd op school meer rekening met jongeren die in de jeugdhulp zitten

Aan de scholen en samenwerkingsverbanden:

a. Houd meer rekening met jongeren die jeugdhulp krijgen. Dat vraagt om maatwerk. De school bepaalt samen met de jongere waar hij behoefte aan heeft. Regelmatig checkt de school of de behoefte is veranderd. Het maatwerk kan bijvoorbeeld zijn:

- meer begeleiding in en buiten de lessen
- iets vaker vrij geven
- schoolwerk thuis maken
- aangepast rooster of aangepaste opdrachten.

b. Zorg dat op school duidelijk is bij wie een jongere terecht kan. Hang op een muur op school foto's en contactgegevens van alle personen die zorg kunnen bieden, zodat het voor iedereen zichtbaar is.

● 9. Gaat een jongere niet naar school, zorg voor een plek waar hij heen kan

Aan de gemeenten, de samenwerkingsverbanden en de jeugdhulpaanbieders:

Zorg voor voldoende plekken waar een jongere heen kan als hij niet naar school gaat. Deze plek is gemakkelijk bereikbaar en in de wijk. Op deze plek gaat onderwijs en jeugdhulp samen. Er is daar aandacht, waardering, ritme en toezicht. Een jongere kan daar:

- schoolwerk maken
- leeftijdsgenoten ontmoeten

- terecht voor dagbesteding (hobby of sport bijvoorbeeld)
- goede koffie drinken!

● **10. De oude school laat een jongere niet los, zo lang er geen nieuwe school is**

Aan de scholen en de samenwerkingsverbanden:

Laat een jongere niet los, zo lang er geen nieuwe school is gevonden. Dat geldt óók voor jongeren die met toestemming niet naar school gaan. Dat betekent dat de school en/of de

samenwerkingsverbanden o.a.:

- regelmatig contact met de jongere hebben, vragen welke leerbehoefte er is en daarin voorzien
- sámen met de jongere en zijn ouders (en eventueel de betrokken jeugdbeschermer) naar een nieuwe school zoeken die bij hem past
- ouders helpen de jongere op de nieuwe school in te schrijven, als daar behoefte aan is
- zorgen voor een contactpersoon waar de jongere en zijn ouders met vragen terecht kunnen.

8

Luisteren naar wat jongeren te zeggen hebben

8.1. Luisteren

Iedere jongere heeft het recht zijn mening te geven over belangrijke zaken in zijn leven. Dat heet participatie. Participatie is een belangrijk uitgangspunt van het Kinderrechtenverdrag. Dat betekent dat jongeren de kans krijgen hun mening te geven vóórdát er iets over hen beslist wordt. En dat hun mening ook echt meeweegt in die beslissing. Bijvoorbeeld over de behandeling die ze nodig hebben, waar ze gaan wonen of naar welke school ze gaan. En na afloop krijgen jongeren uitgelegd wat er met hun mening is gedaan. Is de

jongere het met de beslissing niet eens, dan kan hij de uitkomst aanvechten. Zo kunnen zij invloed uitoefenen op beslissingen die over hun gaan. Als jongeren participeren, laat de omgeving zien dat zij er toe doen en dat ze serieus genomen worden.

In de gespecialiseerde jeugdhulp nemen de gemeente, jeugdhulpverleners, de jeugdbeschermers en school belangrijke beslissingen over een jongere. Zij moeten jongeren betrekken bij die beslissingen. Bijvoorbeeld bij het opstellen van het hulpverleningsplan. De kinderombudsman hoort van veel jongeren dat zij niet betrokken

worden. Veel van deze jongeren zeggen: *ze luisteren wel naar ons, maar ze horen ons niet*. Of ze zeggen: *we weten niet waar ze mee bezig zijn, we worden nergens bij betrokken*. Jongeren voelen zich daardoor niet serieus genomen. Ze haken af of trekken ze zich terug. Ze verliezen het vertrouwen in anderen.

Nacha: *Als de groepsleiders met elkaar spraken ging de deur dicht. Dat werd er soms gezegd: "Wij zijn volwassen. Jij begrijpt het toch niet". Dat gaf me een gevoel van minderwaardigheid.*

Jessie: *Mijn ervaring met hulpverleners is dat zij naar mij luisteren, maar mij niet echt horen. Ze kijken te veel naar het dossier in plaats van zich in mij te verdiepen. Ze hebben al een vooropgezet idee welke behandeling het beste bij mij past, ook al denk ik daar anders over. Ik praat dan verder wel mee, maar ze zijn me van binnen al kwijt.*

Jessie's moeder: *Ik verwacht dat hulpverleners naast mijn kind gaan staan, in plaats van over mijn kind heen te praten, ze heeft dit of dat. Jessie zou zich dan gemakkelijker hebben geopend. Ook de weerstand van mij als ouder zou dan afnemen.*

Er zijn ook jongeren die zich wel gehoord voelen.

Maarten: *Op een van de groepen waar ik zat had ik een coach die er echt voor mij was. Hoe ik wist dat hij er voor mij was? Hij stelde niet elke keer dezelfde vraag én onthield wat ik had geantwoord! Zo voelde ik mij serieus genomen.*

Jongeren geven aan dat ze het belangrijk vinden dat ze serieus worden genomen. Dat er naar hen geluisterd wordt en dat ze mogen meepraten over hun leven. Jongeren geven aan dat één betrokken hulpverlener het verschil kan maken. Een hulpverlener die echt luistert en vraagt naar hun behoefte en mening. Het valt de kinderombudsman ook op dat jongeren zich beter gehoord voelen als er niet direct gezegd wordt dat iets niet kan. Logisch, want dan is er ruimte voor hun mening. Zo mocht een jongere in een GGZ-instelling, ondanks de huisregels, toch een konijn op haar kamer. Dat hielp haar om haar negatieve gedachten te verdrijven. Deze jongere voelde zich gezien en begrepen.

Maarten: *Bij de vorige instelling mocht ik niet werken. Daar werd gezegd: 'jij kan dat nog niet' of 'je bent daar nog niet aan toe'. Waar ik nu zit krijg ik wel die ruimte en wordt er met me meegedacht. Zo heb ik toch een paar maanden een baantje gehad!*

.....

Nacha: Waar ik nu zit word ik wel betrokken bij de evaluatiegesprekken. Eerder zat ik er bij en dacht: "leuk dat ik er bij zit, maar ik kan beter naar school". Ik ben nu voorzitter van mijn evaluatie-overleg en maak het verslag. Daar krijg ik een goed gevoel van!

8.2 Informatie

.....

Jongeren hebben informatie nodig om mee te kunnen praten over belangrijke beslissingen in hun leven. Alleen dan kunnen ze een eigen mening vormen. Bijvoorbeeld over de hulp die nodig is of de school waar ze heen kunnen. En over hun rechten en waar ze terecht kunnen als hun rechten niet worden nageleefd. Jongeren geven aan dat zij die informatie lang niet altijd krijgen. Ook weten ze niet wie alle mensen zijn die zich met hen bemoeien en wat ze doen. Dat geldt ook voor hun ouders.

.....

Nacha: We krijgen uitleg over de huisregels, hoe laat we eten bijvoorbeeld, maar het belangrijkste is voor ons hoe loopt het contact met familie, vrienden en hulpverleners? Ons is niet uitgelegd wat jeugdhulp is en wat bijvoorbeeld een voogd doet. Wij willen iemand die ons dit allemaal uitlegt en zich er dan ook aan houdt.

Jessie's moeder: De hulpverleners zijn heel erg met elkaar bezig. Wie bekommert zich ondertussen om ons? Er wordt ons niets gevraagd. Ook krijgen we weinig informatie. Het is heel moeilijk om invloed te kunnen hebben, helemaal als je het ergens niet mee eens bent.

De kinderombudsman vindt het de taak van de gemeente, hulpverleners, jeugdbeschermers en school dat jongeren de informatie krijgen die zij nodig hebben om mee te kunnen praten. Het liefst ook op papier of digitaal, zodat ze het kunnen nalezen. En uitgelegd op een manier die zij begrijpen.

.....

Maarten: De behandelplannen waren geschreven in volwassen taal. Veel woorden begreep ik niet en zocht ik later op internet op. Ik weet nog dat ik dacht: ik ben benieuwd wat ze nu weer hebben opgeschreven! Wat die mensen allemaal over je denken te weten...!

8.3 De jeugdbeschermer

.....

Is er een ondertoezichtstelling (OTS) uitgesproken, dan neemt de jeugdbeschermer samen met de ouders de belangrijke beslissingen over een jongere. De jeugdbeschermer speelt dan een belangrijke rol om er voor te zorgen dat een jongere goede informatie krijgt en kan meepraten.

Helaas pakt niet elke jeugdbeschermer die rol. De kinderombudsman hoort van veel jongeren die onder toezicht staan, dat ze nauwelijks contact hebben met hun jeugdbeschermer. De jeugdbeschermer is erg moeilijk te bereiken en belt niet terug. Daarnaast houdt de jeugdbeschermer hen niet op de hoogte wat hij voor hen aan het doen is. Ook zijn er jongeren die steeds een nieuwe jeugdbeschermer krijgen. Een ouder zei: *Na de 8e voogd ben ik opgehouden de nieuwe voogd aan mijn kinderen voor te stellen.* Tot slot komt het regelmatig voor dat er een OTS is uitgesproken, maar dat het daarna nog maanden duurt voordat er een jeugdbeschermer komt.

De jeugdbeschermer heeft een belangrijke rol in het regelen van passende jeugdhulp voor jongeren die onder toezicht staan. De kinderombudsman begrijpt dat de jeugdbeschermer hard aan het werk is om goede jeugdhulp te regelen en daarbij ook tegen de wachttijden in de jeugdhulp en in het onderwijs aanloopt. Toch neemt dit niet weg dat een jeugdbeschermer vooral moet investeren in het contact met de jongeren. Juist om er voor te zorgen dat jongeren kunnen meepraten en hun mening kunnen geven.

***Nacha:** Mijn voogd doet niet zoveel. Ze heeft gezegd dat ze één keer in de drie weken langs zou komen, maar ze komt eigenlijk helemaal niet meer. Ze is vaak ziek. Ik begrijp dat ze het druk heeft met*

14 gezinnen, maar dat kan niet elke keer de reden zijn. Ze neemt nooit de telefoon op.

***Maarten:** Ik heb heel veel voogden gehad. Ik kan je zo mijn levensverhaal vertellen, zonder er iets bij te voelen. Zo vaak heb ik het al verteld.*

8.4. Oplossingen van jongeren

Tijdens de groepsgesprekken heeft de kinderombudsman met de jongeren gesproken over welke oplossingen hen zouden helpen in de gespecialiseerde jeugdhulp. De jongeren hebben uit alle door hen bedachte oplossingen een selectie gemaakt van de beste oplossingen. Die oplossingen vind je hier.

11. Laat jongeren participeren

Aan alle organisaties die betrokken zijn bij jongeren in de gespecialiseerde jeugdhulp:

Geef jongeren de mogelijkheid om te participeren. Dat betekent dat ze betrokken worden bij alle belangrijke zaken in hun leven, vóórdat er iets over hen beslist wordt. Bespreek met de jongeren hoe voor hen participatie eruit ziet en wat voor hen hierin belangrijk is. Dat kan per jongere verschillen. Het uitgangspunt is dat jongeren aanwezig zijn bij elk gesprek dat over hun gaat. Tenzij ze er zelf niet bij willen zijn of er hele goede redenen zijn om hen niet aanwezig te laten zijn. Zijn er van die goede redenen, dan krijgen ze dat uitgelegd.

● 12. Geef jongeren informatie

Aan alle organisaties die betrokken zijn bij jongeren in de gespecialiseerde jeugdhulp: Geef jongeren de informatie die zij nodig hebben om te kunnen participeren. Informeer hen op een manier die voor hen begrijpelijk is. Betrek jongeren bij de vraag welke informatie zij nodig hebben en in welke vorm ze die willen ontvangen. Ze krijgen in ieder geval informatie over:

- wie doet wat in de jeugdhulp (algemeen)
- wie zijn de hulpverleners die betrokken zijn, wat kan ieder van hen voor de jongere betekenen en wie van hen heeft de regie
- de rechten die de jongere heeft en waar hij terecht kan als die rechten niet worden nageleefd
- het zakgeld/de financiering (voor jongeren in een jeugdhulpinstelling)
- bij wie de jongere met vragen terecht kan: bij de gemeente/wijkteam, de jeugdhulpaanbieders, gecertificeerde instellingen of school.

● 13. Een goede hulpverlener en jeugdbeschermer doet zo

Aan alle organisaties die betrokken zijn bij jongeren in de gespecialiseerde jeugdhulp: Een goede hulpverlener en jeugdbeschermer zorgt er voor dat hij:

- **goed bereikbaar en benaderbaar is**
Dat betekent onder andere dat hij vijf dagen per week bereikbaar is. Werkt hij in deeltijd, dan is er een vaste back-up, die de jongere ook heeft ontmoet. Kan hij de telefoon niet opnemen, dan belt hij binnen twee dagen terug. Hij bezoekt de jongere minimaal een keer per maand thuis of in de instelling.
- **geïnteresseerd in de jongere is**
Hij vraagt naar behoeften en mening van de jongere. Hij luistert oprecht én onthoudt wat de jongere gezegd heeft. Hij toont belangstelling in andere zaken dan alleen de doelen die moeten worden bereikt.
- **betrouwbaar is**
Hij komt zijn afspraken na. Hij gelooft de jongere als hij iets zegt. Hij deelt informatie alleen na toestemming van de jongere met anderen.
- **een persoonlijke aanpak heeft**
Hij gaat eerst in gesprek en kijkt later pas in het dossier. Hij durft af te wijken van de regels. Hij blijft lang bij een jongere betrokken.

Aanbevelingen van de gemeentelijke kinderombudsman

De jongeren staan in dit boekje centraal. Hun verhalen en hun oplossingen heb je kunnen lezen. De gemeentelijke kinderombudsman sluit dit boekje af met een aantal overkoepelende aanbevelingen.

● **A. Meer aanbod van gespecialiseerde jeugdhulp**

De wachttijden in de jeugdhulp in de regio Rotterdam Rijnmond zijn de aanleiding voor deze inventarisatie. In dit boekje dragen jongeren verschillende problemen aan, waardoor zij niet op tijd de hulp krijgen die ze nodig hebben. Het ontbreken van voldoende aanbod blijft echter hét grote probleem. Er is een tekort aan plekken bij GGZ-instellingen, bij pleeggezinnen, gezinshuizen en open instellingen, en in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Steeds nadrukkelijker laten bestuurders, hulpverleners, advocaten en rechters weten dat er simpelweg geen hulp beschikbaar is voor een aanzienlijke groep jongeren met grote problemen. Met name jongeren die in de crisisopvang verblijven en die niet terug kunnen naar huis hebben daar last van: zij blijven vaak te lang en zonder behandeling in de crisisopvang, omdat er geen plek is om heen te gaan.

Aan de gemeenten:

Bundel de verschillende signalen van professionals

over het ontbreken van hulp en maak zo inzichtelijk waar het tekort aan hulp optreedt. Is er een tekort, vul het aanbod aan.

● **B. Bied maatwerk**

In de regio Rotterdam Rijnmond is het aanbod van de gespecialiseerde jeugdhulp opgedeeld in percelen. Elk perceel kent een nauw omschreven aanbod van gespecialiseerde jeugdhulp. Wat de kinderombudsman opvalt, is allereerst dat hulpverleners en jeugdbeschermers heel hard werken om goede jeugdhulp voor een jongere te vinden. Maar dat dit moeilijker wordt als de jongere niet precies in zo'n perceel past. Dat geldt met name waar het gaat om kwetsbare jongeren met een complexe hulpvraag. Denk bijvoorbeeld aan een meisje met een licht verstandelijke beperking én met ernstige psychische problemen dat niet meer thuis kan blijven wonen. Enerzijds zijn er GGZ-behandelgroepen die een licht verstandelijke beperking als contra-indicatie hanteren. Anderzijds zijn de woongroepen voor jongeren met een beperking niet toegerust op deze psychische problematiek. Alhoewel het per 1 januari 2018 ingevoerde arrangementenmodel in theorie maatwerk door de percelen heen mogelijk maakt, ziet de kinderombudsman dat in de praktijk voor deze groep jongeren onvoldoende tot stand

komen. Deze kwetsbare jongeren dreigen dan buiten de boot te vallen. Dat leidt tot frustratie bij de jongere en zijn ouders, maar ook bij het wijkteam, hulpverleners en jeugdbeschermers die de hulp moeilijk van de grond krijgen.

Hetzelfde ziet de kinderombudsman in het onderwijs. Een jongere zit of voltijds op school of het gaat helemaal niet naar school. Terwijl jongeren in de jeugdhulp juist behoefte hebben aan een mengvorm van onderwijs en jeugdhulp. Gedeeltelijk naar school en daarnaast dagbesteding bijvoorbeeld. Omdat hele dagen naar school te zwaar kan zijn. Vanwege de (juridische) schotten tussen jeugdhulp en onderwijs komt deze vorm van ondersteuning lastig van de grond.

Wat hier nodig is, is dat niet het aanbod maar de hulpvraag van de jongere centraal staat. Dat vraagt om maatwerk.

Aan de gemeenten en de jeugdhulpaanbieders:

1. Maak maatwerk door de percelen heen mogelijk.
2. Breng in kaart hoe vaak een contra-indicatie ervoor zorgt dat een jongere geweigerd wordt door een jeugdhulpaanbieder. Pas het aanbod hierop aan.

● **C. Hak de knoop door**

Hoe moeilijker de zoektocht naar gespecialiseerde jeugdhulp voor een jongere is, des te meer wordt

er overlegd tussen de gemeente, de jeugdhulpaanbieders en de jeugdbeschermer. Overleg over welke hulp passend is en welke aanbieder plek heeft. Het zorgbemiddelingsteam van Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond speelt hierin een centrale rol. Ondanks deze coördinatie heeft de kinderombudsman meerdere keren gezien dat er lang wordt gesteggeld over welke organisatie een jongere moet gaan helpen. Telkens zegt een jeugdhulpaanbieder dat de jongere bij hem niet past. Of de jeugdhulpaanbieder heeft wel plek, maar heeft geen contract met de gemeente. Dan moet dat eerst in orde worden gemaakt met een jeugdhulpaanbieder die wel een contract met de gemeente heeft. Of er is gedoe over wie wat moet betalen. Dit overleg duurt soms wel maanden lang. De ouders en de jongere staan al die tijd aan kant. En ondertussen krijgt de jongere niet de hulp die het nodig heeft.

Aan de gemeenten, de jeugdhulpaanbieders en de gecertificeerde instellingen:

Zorg voor een besluitvormingsproces waardoor snel wordt vastgesteld welke organisatie de jongere gaat helpen. Stel vast wie bij onenigheid de knoop doorhakt.

● **D. Maak de wachttijden openbaar**

De meeste jongeren die de kinderombudsman heeft gesproken wachten niet één keer, maar meerdere keren. Eerst wacht een jongere op een kennismakingsgesprek bij een jeugdhulpaanbieder.

Na het kennismakingsgesprek begint het wachten op de start van de behandeling. Jongeren die onderzoek nodig hebben naar wat er met hen aan de hand is, wachten drie keer. Eerst wachten ze op het kennismakingsgesprek, dan op het onderzoek, en dan wachten ze opnieuw op de behandeling. Ook jongeren die bij de verkeerde jeugdhulpaanbieder hebben gewacht, wachten drie keer. Eerst wachten ze op een kennismakingsgesprek bij de eerste jeugdhulpaanbieder, dan op een kennismakingsgesprek bij de tweede jeugdhulpaanbieder en dan op de behandeling. Jongeren die óók nog wachten op een plek in het voortgezet speciaal onderwijs, tellen er nog twee keer wachten bij op. Ze wachten op de afgifte van een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) en daarna op een plek in het voortgezet speciaal onderwijs. Dus als het tegen zit, wacht een jongere vijf keer. Het is belangrijk om vooraf en tijdens het wachten de juiste informatie te verstrekken aan ouders en jongeren, zodat ze weten waarop en hoe lang ze wachten. Nu laten alleen de aanbieders van jeugd-GGZ gedifferentieerd wachttijden zien op hun websites.

Aan de jeugdhulpaanbieders:

1. Publiceer per jeugdhulpaanbod de wachttijden. Maak, indien van toepassing, daarbij onderscheid tussen de wachttijd tot aan de intake en de wachttijd tot aan de start van de behandeling/de hulp.

Aan de scholen die (voortgezet) speciaal onderwijs bieden en de samenwerkingsverbanden:

2. Maak per school/instelling openbaar wat de wachttijd is voordat een jongere daadwerkelijk kan starten op school.

● **E. Gebruik heldere taal**

In de gespecialiseerde jeugdhulp in de regio Rotterdam Rijnmond zijn er percelen, aannemers, onderaannemers, voorraad en landschapstafels. Als een buitenstaander deze termen hoort, waant hij zich in de bouw. Het gebruik van deze termen creëert een onnodige afstand tussen de gemeente, de jeugdhulpaanbieders en de jeugdbeschermers enerzijds en de jongeren en hun ouders anderzijds. Deze afstand draagt een risico in zich: dat vergeten wordt dat het gaat om jongeren van vlees en bloed.

Aan alle organisaties die betrokken zijn bij jongeren in de gespecialiseerde jeugdhulp:

Gebruik in de jeugdhulp kindvriendelijke taal. Dit is taal waarbij het echt om het leven van de jongeren gaat, taal die zij begrijpen en taal die is gericht op de daadwerkelijke hulp aan de jongeren.

Meent 106 (4e etage) in Rotterdam

06 580 73 580

0800 2345 111 (gratis)

info@kinderombudsmanrotterdam.nl

kinderombudsmanrotterdam.nl

gemeentelijke
kinderombudsman